

În cadrul sărbătoririi « Timisoara 700 », Muzeul Banatului a organizat, printre altele expoziții, și o expoziție temporară de artă feudală bănățeană. Sînt expuse lucrări ce oglindesc evoluția artistică din secolul XVII pînă la începutul secolului XIX de pe acest teritoriu, cu școli și influențe din afară.

În prima sală a expoziției sînt lucrări de pictură religioasă din secolul al XVII-lea, la care se observă influența a două școli diferite: pe de o parte este influența unei școli din Tara Românească (un element caracteristic al acesteia este colorarea pleoapelor cu roz), iar pe de altă parte aceeași școală îmbinată cu influența slavă (sîrbă), care trata mai liber capetele sfinților, avînd specific o asimetrie a feței, lucru ce dă o notă originală lucrărilor. În același timp însă grafica cutilor este riguroasă respectată, atestînd încă o dată influența care a exercitat-o cultura și arta Bizanțului asupra noastră. Unitatea paletelor coloristice, sobrietatea și excepționala personalitate a « zugravilor » a făcut ca lucrările acestora în cadrul secolului al XVII-lea, să se detașeze ret formînd un grup aparte.

Această influență de « pleoapă roz » o aflăm și în sala a doua cu care începe secolul XVIII și se manifestă la începutul acestui veac în special la lucrări de factură populară cum ar fi Ușile împărației, pictate de « Grigore Zugravul », în 1745. Dar o dată cu sfîrșitul deceniului al treilea al secolului al XVIII-lea începe să se strecoare în arta bănățeană influența unei noi școli, o școală cultă — barocul. Aceasta se poate urmări de aici încolo pe tot traseul expoziției, fiind vizibilă în decorarea fondului, a hainelor și arhitecturii din cadrul icoanelor, cu o predominanță vădită de ornamentica vegetală, în special a frunzelor de acant din foită de aur. Ce este interesant, este faptul că există o simbioză între vechile canoane ale artei bizantine și această decorare — de multe ori excesivă dar formînd în majoritate un tot unitar, impresionant. Figurile rămîn ritmic clădite, avînd un reflex de eternitate, un calm sever care le pătrunde.

Sala a treia este rezervată icoanelor care au ajuns pe teritoriul Banatului sau au fost făcute aici în urma influenței școlii kievene și grecești (Corint). Prin rezolvarea lor compozițională, coloristică și tehnica lucrului ele sînt aparte de tot

ce este expus în celelalte săli. Unele din ele cu vădită influență barocă, altele, rămase nealterate și înscrîndu-se perfect în originalele canoane slave, au invadat, într-o anumită perioadă a secolului al XVIII-lea și al XIX-lea, Serbia și bineînțeles Banatul.

Sala a patra este rezervată celor doi mari maeștri care au dominat aproape tot secolul XVIII, — Nedelcu Popovici și Pavel Teodorovici. Primul, « zugravul » Nedelcu, este unic în felul lui, întrebîndu-l o întreagă gamă de maniere de lucru, combinînd arta bizantină athonită cu tradiția artistică locală și imprumutînd de la baroc ornamentica pe care o transpune în splendide stilizări, care formează o unitate demnă de penelul acestui mare zugrav. Culorile lui sînt multiple și variate, sobre și vii, după cerințele subiectului compozițional. Pavel Teodorovici impresionează prin « miniaturile » sale, prăznicare pe registre — cu o personalitate deosebită, căutînd să individualizeze fiecare portret, reușind să creeze un frumos echilibru expozițional și coloristic; el aduce o notă aparte prin combinarea tradiției locale cu vechile canoane ale lui Panselinos.

Ultima sală cuprinde lucrări de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului XIX, lucrări cu vădită influență apuseană, dar care mai păstrează, dacă nu în grafica ci puțin în expresie, caracteristicile artei noastre tradiționale. Sînt demne de remarcă lucrările ierodiconului Vasile, cel care a înflorit în 1736 școala de « dascăli » și pictură din Sredite, venind cu 50 familii de români din Tismana (Gorj); lucrările lui Gheorghe Diaconovici, fiul primului, și lucrările lui Ștefan Tenetchi, pictorul influențat de școala italiană, care a dat un nou fâgăș interpretării iconografice din această regiune, încredîndu-și mai mult privirile spre școlile din Apus. Tot în această sală sînt expuse lucrări de Mihai și Ștefan Popovici și Lazăr Gherdanovici, « zugravi » care, prin lucrările lor, aduc un aport evident culturii artistice de la începutul secolului XIX din Banat.

Expoziția mai cuprinde cîteva vitrine cu obiecte din secolele XVI-XIX produse de mîinile maeștrilor ale meșterilor vîncurilor respective. Lucrări ce dovedesc un deosebit talent, o deosebită capacitate creatoare, care reliefează încă o dată înaltul nivel atins de meșteșugarii din Banat.

În general, expoziția oglindesc de destulă fidelitate evoluția artistică din secolul XVII pînă la începutul secolului XIX, precum și influențele ce se interferează și sînt asimilate de către « zugravi » localnici, avînd în același timp o importanță valoare documentară privind dezvoltarea artelor din Banat.

VIORIEL TIGU

Retrospectiva de pictură bănățeană deschisă în sălile Muzeului Banatului din Timișoara este una din multiplele manifestări închinată aniversării orașului.

Expoziția însemnăză creația artiștilor bănățeni începînd cu primele decenii ale secolului al XIX-lea și ajungînd pînă la ultimele preocupări ale creatorilor de artă contemporană din județ.

Lucrările, în parte cunoscute fie cu ocazia expozițiilor de pictură bănățeană organizate de muzeu, fie din expozițiile anuale ale artiștilor contemporani, apar astăzi grupate în cadrul retrospectivului, sub o altă lumină, marcînd evoluții vizionale plastice a numeroase generații de artiști.

Primii reprezentanți ai artei laice din Banat marchează începutul expunerii. Dumitru Turcu, Sava Petrovici și Anselm Wagner sînt discipoli ai portretisticii bănățene.

Mihail Veiceleanu, primul pictor bănățean cu studii academice, e reprezentat prin: Autoportret și Natură statică cu fructe. De numele lui se leagă întemeierea unui atelier de pictură la Bogaș, atelier care a jucat un rol de seamă în formarea a numeroși pictori. Aici și-a făcut ucenicia și Nicolae Popescu, cel mai de seamă reprezentant al picturii bănățene din secolul al XIX-lea, atît prin activitatea sa artistică, cît și prin activitatea militantă ca susținător al idealurilor naționale românești.

Nicolae Popescu a intrat în istoria picturii românești alături de Ion Zaicu, o altă personalitate de frunte a plasticii noastre. De numele lui se leagă prima lucrare tematică muncitorească, Fierarul, datînd din anul 1861.

Tendințele plastice din perioada dintre cele două războaie mondiale sînt conturate de influențe străine dobîndite de artiști prin filiera germană sau franceză. Ele cu impregnă creațiile unor artiști ca: Varga Adalbert sau Gallas Ferdinand.

La această etapă se impun creațiile tematice. Oameni, locuri, evenimente, rețin atenția artiștilor. Ioșif Ferenczy, prin Munții pornești și Atelier de fierărie la Reșița, este un exemplu concludent.

Iuliu Podlipny, prin suita sa de lucrări închinată omului nevoias, condiții sale mizere, înțărare în această perioadă rîndurile artiștilor militați. Lucrările sale contemporane: Peisaj, Autoportret etc., poartă pecetea maturității sale artistice, caracterizate printr-o factură simplă în exprimare și un stil plin de sobrietate. Autoportretul

ne vorbește de puternică interiorizare a artistului, frământat de actul creației.

Contemporanii mai vîrstnici: Feruș Francisc, Szuhanek Oskar, Aurel Ciupe etc. cu o îndelungată activitate creatoare expun picturi din diferite perioade ale activității lor plastice. Astfel Peisaj timișorean de Szuhanek Oskar, datînd din anul 1951, subliniază, într-o gamă cromatică lănuoasă specifică artistului, preocuparea lui pentru peisajul timișorean, locul unde artistul a trăit și și-a desfășurat activitatea altă decenii.

Aurel Ciupe — Peisaj și Flori — dăruiește lucrărilor expuse capacitatea unor acorduri coloristice definitorii afectivității sale.

Anonimii, Cetatea Timișorii și Sută istorică — creații ale pictorului Feruș Francisc, surprind prin varietatea exprimării una din preocupările majore ale artistului: istoricul orașului Timișoara.

Expoziția prezintă cronologic lucrările ale tinerei generații de artiști, pictori, graficieni sau sculptori, personalități conturate sau tineri căutîndu-și încă drumul în creație. Ei ne prezintă aspecte ale actualelor lor preocupări artistice.

Creația contemporană locală, în marea și majoritate, preia teme tradiționale îmbogățindu-le și continuându-le într-o perspectivă mai largă.

Pulsul cotidian, evenimente istorice, realități contemporane, își găsesc reprezentările plastice în lucrări ale unor artiști ca: Popa Gabriel, Pinteș Vasile, Vreme Leon etc.

Artiștii graficieni participă în număr mare la retrospectivă, oferindu-ne frînturi din preocupările lor, în care procedeele tehnice variate și inedite vin în sprijinul temelor abordate.

Artă de puternică tradiție și de mari posibilități, gravura solicită întreaga sensibilitate și personalitate a creatorilor ei. Figurativă, sau ajunsa la faza limbajului prin semne și simboluri, alb-negrul poate atinge nuanțe și registre emoționale multiple.

Facner Kremper Hildegard (Timișoara orașul florilor), Eracilda Vreme Xenia (Timișoara), sau Baroș Baz Virginia închină lucrări Timișorii de ieri, Timișorii de azi.

Vasile Pinteș obține valoratî crescîndu-i ale alb-negrului, prin procedee tehnice inedite, rezultat al unei munci susținute (Eternitate și Mirasul).

Retrospectiva, avocîndu-i și cinstindu-i pe înaintașii artei din Banat, selectînd din creația actuală, își aduce darul vîrstei venerabile a orașului.

STELA RADU

„SECOLELE DEVEI”

În cadrul manifestărilor prilejuite de sărbătorirea a 700 de ani de la prima atestare documentară a municipiului Deva, sesiunea de comunicări științifice intitulată «Secolele Devei» s-a bucurat de o largă participare.

La lucrările sesiunii au susținut comunicări cercetători de la Muzeul Județean și Filiala Hunedoara a Arhivelor Statului, de la instituții culturale din diferite localități ale țării, cadre didactice etc. Sedințele sesiunii științifice s-au desfășurat în plen și în două secții: secția istorie și secția naturale-geografie.

În plenul sesiunii dr. doc. Octavian Florca a comunicat lucrarea «Harta arheologică a municipiului Deva», care a adus o serie de date, unele inedite, demonstrînd vechimea milenară a așezării Deva și rolul lucrat în epocile care au urmat.

Elisabeta Ionită a susținut comunicarea «Istoria Devei oglindită în Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România», prezentînd momente din lupta revoluționară a maselor muncitorești din Deva și împrejurimi. O lucrare interesantă a constituit-o comunicarea prezentată de Zvezdelă Ștef, directorul Direcției Județene de statistică, avînd ca temă «Economia Devei în anii socializmului».

Lucrările pe secții au fost de asemenea urmărite cu un viu interes de către auditoriu. În cadrul secției de istorie au fost prezentate comunicările: M. Valea și L. Mărghitan: «Cercetări arheologice la așezarea dacică de la Cozia»; L. Mărghitan: «Urme romane la Deva»; V. Suiaga: «Pagini de istorie și dezvoltare edificată a orașului Deva în cei 700 de ani»; L. Andrițoiu: «Deva în secolele IV-XII»; I. Frățilă și I. Jivan: «Orașul Deva în prajma răscoalei condusă de

Horia, Cloșca și Crișan»; M. Valea și R. Schilling: «Conscripția urbană a orașului Deva din anul 1785»; L. Botezan și C. Eneș: «Antrenarea tărînișii de pe domeniul Deva în economia marfă-bani la începutul secolului al XIX-lea»; M. Cergheșean și M. Andrițoiu: «Răsăritul răscoalei lui Tudor Vladimirescu în satele din jurul Devei»; I. Pătru Albu: «Starea socială-economică a populației din Deva, la începutul secolului al XX-lea»; dr. I. Lungu și V. Radu: «Frământări tărînești în satele din jurul Devei după primul război mondial imperialist»; N. Wardenegher și I. Frățilă: «Deva între anii 1918—1944»; dr. Gh. I. Ionită: «Orașul Deva — gazdă a desfășurării unor importante acțiuni democratice și antifasciste (1933—1944)»; I. Avram: «Din activitatea organizației Frontului Plugarilor din Deva»; O. Vlad: «Aspecte din istoria dezvoltării învățămîntului pe teritoriul municipiului Deva».

Secția naturale-geografie a prilejuit de asemenea susținerea unor comunicări interesante despre flora, fauna și trecutul geologic al teritoriului de astăzi al municipiului, susținute de: V. Marincă: «Molusce tortoniene de la Popești Hunedoara, în colecția Muzeului Județean»; D. Popescu: «Contribuții la studiul Miocenului din jurul orașului Deva»; V. Marincă: «Forme gigantice de amoniți din stratele de Deva»; I. Petrescu și A. Nutu: «Specii noi pentru paleoflora R. S. României aflate în colecția de lemne silicificate a Muzeului Județean»; S. Schreiber: «Angiosperme dicotiledonate în flora dealurilor Devei»; C. Gheorghită și R. Foteșcu: «Lepidoptere de pe dealurile Devei în colecția Muzeului Județean»; A. Nutu, C. Gheorghită și C. Lupaș: «Reprezentanți ai avifaunei din Valea Mureșului și Streiului în colecția Muzeului Județean Hunedoara-Deva»; lector univ. V. Trușcă: «Hidrografia zonei orașului Deva»; B. Vulcu: «Probleme de geografie desprinse din toponimia zonei Deva».

Manifestările culturale consacrate sărbătoririi Devei au continuat în ziua de 26 oct., prin desfășurarea lucrărilor sesiunii jubiliare a Consiliului popular al municipiului Deva. În aceeași zi, au mai avut loc un interesant și reușit concurs radiodifuzat cu tema «Deva 700», festivalul de poezie «Cîntecele cetății» și un spectacol festiv. O paradă a costumelor și un «Carnaval al tineretului» au încheiat manifestările din 25—26 octombrie. «Deva 700» a însemnat dialogul dintre două pagini de istorie; semnificatia acestei sărbătoriri a fost transpusă pe emblema de astăzi a orașului, în care, alături de vechea cetate, martorul unui trecut de mîndrie și glorie, se înalță siluetele construcțiilor termocentralei de la M. stia. Îngă Deva, ca o cetate nouă, a vremurilor noastre.

ELISABETA IONITĂ